Ľudové nástroje - Gajdy :)

Na Slovensku sú známe štyri typy gájd. Oravské gajdy, nazývané tiež goralské, sú dvojhlasné. Charakteristické sú princípom bourdon - nepretržito zaznievajúcimi basovými tónmi. Rozšírenejšie na celom ostatnom území sú trojhlasné gajdy a najmä na strednom Slovensku, ako najzložitejší ľudový vzduchozvučný nástroj u nás, vyskytujú sa aj štvorhlasné gajdy. Gajdy[1] sa skladajú z gajdice (tiež kozička), v ktorej je uložená dvojkanálová píšťala – predniak a huk (tiež malý huk, hučok). Náustky huka, ktoré sa volajú piskory, sú buď z husieho brka alebo z bazy. Vzduchový prúd ide z mecha temlov, na výrobu ktorého sa najčastejšie používa kozia koža, no ani psy nie sú si isté pred výrobcom gájd. Prúd vzduchu rozochvieva jazýčky dvoch píšťal. Mech sa napĺňa vzduchom cez nafukovaciu trubičku so spätným tlakovým uzáverom, ktorej sa hovorí chlipák. Gajdica a huk zakončuje zahnutý volský roh, ktorý tlmí a sfarbuje zvuk gájd. Zhotovenie gájd predpokladá veľké majstrovstvo a gajdoš ich musí aj veľmi starostlivo opatrovať a udržiavať (najmä mech a píšťaly).

Gajdový tón je prierazný, silný, bečavý a i vo veľkom hluku tanečnej zábavy ho tancujúci zreteľne počujú. Trozvukové gajdy majú ostrejší tón ako oravské, ktoré sú ladené nižšie. Gajdy sa ladia skracovaním kmitajúcej plochy jazýčka prstencom alebo voskom, vsúvaním alebo vysúvaním náustka huka do píšťalovej trubice i ladiacimi otvormi s regulovateľnými záklopkami umiestnenými na spodnom okraji gajdice. Zlaďovanie alebo dolaďovanie troch píšťal vyžaduje od gajdoša veľkú zručnosť a dobrý sluch.

Gajdošské skladby sú pozoruhodné jasnou melodickou líniou, majú vždy vyváženú, zaokrúhlenú a vygradovanú formu, sú bezprostredné, živelné a veselé. Gajdy sú sólistickým nástrojom, no v spojení s husľami slúžia i ako sprievod do tanca.

[1] Gajdy sú starým ľudovým hudobným nástrojom, ktorý sa vyskytuje u rozličných národov s veľkými akustickými, výrazovými i stavebnými osobitosťami. Do strednej Európy ich priniesli približne v 6.-8. tisícročí Slovania. Pochádzajú kdesi z Indie. Gajdy sa časom stali univerzálnym európskym nástrojom.

Zdroje
Prevzaté a upravené z:
Ladislav Leng, *Slovenské ľudové hudobné nástroje*, Vydavateľstvo SAV, 1967.

Zvuk

Copyright © 2013 - 2026 Encyklopédia poznania